

Aan:
de gemeenteraad

Onderwerp:
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025.

Gevraagd besluit:

- Akkoord gaan met het ontwerp GRP 2021-2025 en daarmee met de aangepaste meerjarige ontwikkeling van de rioolheffing om zo de kosten van de rioleringszorg te kunnen dekken

Waarom dit voorstel? /Waarom nu voorgelegd?

Vanuit de Wet Milieubeheer is de gemeente verplicht een gemeentelijk rioleringsplan op te stellen. Het huidige gemeentelijk rioleringsplan loopt eind 2020 af.

Het Gemeentelijk Rioleringsplan Rotterdam 2021-2025, van buis naar buitenruimte, geeft aan welke ontwikkelingen er nu en in de toekomst spelen in het stedelijk watersysteem. Aangegeven wordt wat we nu doen en wat we in gang moeten zetten om ervoor te zorgen dat het stedelijk watersysteem ook in de toekomst goed blijft functioneren. Om de gevolgen van extreme neerslag te voorkomen of te beperken speelt naast een robuust rioolstelsel de inrichting van de buitenruimte een steeds belangrijkere rol. De strategische opgave wordt in dit plan breder gezien dan in vorige rioleringsplannen: *letterlijk van buis naar buitenruimte*.

In dit voorliggend GRP wordt deze strategie uiteengezet en uitgewerkt in een programma voor de periode 2021- 2025. Het GRP beschrijft welke financiële middelen hiervoor nodig zijn en wat dit betekent voor de rioolheffing.

Met de vaststelling van dit vijfde Gemeentelijk Rioleringsplan voldoet Rotterdam aan de Wet Milieubeheer.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

Dit GRP 2021-2025 heeft een grote relatie met het Rotterdams Weerwoord. Met name op het gebied van (extreme) neerslag, droogte en bodemdaling sluiten beide plannen op elkaar aan.

In de afdoening van de toezegging 20bb11318 van 5 oktober jl. is aangegeven dat de tarieven na 2020 mogelijk minder hard en minder lang hoeven te stijgen. In het GRP 2021-2025 is hiertoe een voorstel uitgewerkt

Toelichting:

Vanuit de Wet Milieubeheer is de gemeente verplicht een gemeentelijk rioleringsplan op te stellen, artikel 4.22. Voor u ligt het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025 met als ondertitel: van buis naar buitenruimte.

Met een goed functionerend stedelijk watersysteem dragen we actief bij aan een gezond en aantrekkelijk Rotterdam. Dit stedelijk watersysteem is zeer omvangrijk en bestaat uit een samenhangend geheel van de riolering, buitenruimte en het oppervlakte- en grondwatersysteem. Het goed laten functioneren van dit stedelijk watersysteem vraagt dan ook een enorme inspanning. Daarom doen we dit samen met alle belanghebbenden. In het bijzonder met onze inwoners, bedrijven, woningcorporaties en waterschappen.

Het vijfde GRP heeft een planperiode van 5 jaar: 2021-2025. Dit GRP gaat over ontwikkelingen en taken, de strategie waarop wordt ingezet en een concreet programma voor de periode 2021-2025.

Tijdens de looptijd van dit GRP treedt de nieuwe Omgevingswet in werking. Instrumenten van de nieuwe wet zijn de omgevingsvisie, programma's en het omgevingsplan. Rotterdam bereidt zich voor op de inzet van deze instrumenten en dit GRP sluit daarop aan.

De gemeente heeft drie wettelijke zorgplichten, of – zoals dat onder de nieuwe Omgevingswet wordt genoemd – taken op het gebied van watersystemen en waterketenbeheer. Het gaat om het inzamelen en afvoeren van stedelijk afvalwater, de zorgplicht voor hemelwater en de grondwaterzorgplicht.

Terugblik

Een terugblik over de afgelopen periode van het Gemeentelijk Rioleringsplan (2016-2020) leert ons dat veel is bereikt. We hebben volgens plan 200 kilometer riolering vervangen, diverse grote en kleine gemalen en persleidingen gerenoveerd. Ook hebben we circa 125 kilometer aparte buizen voor het afvoeren van hemelwater aangelegd, 12 hectare waterpasserende verharding aangelegd en een tiental bijzondere voorzieningen voor het vasthouden van hemelwater verspreid over de stad aangebracht. Vaak ook met innovatieve oplossingen, zoals de Urban Waterbuffer bij Sparta. We hebben ons stedelijk watersysteem robuuster gemaakt maar ook de kwaliteit van het rioolstelsel verbeterd.

Dat hebben we niet alleen gedaan, we hebben samengewerkt met allerlei stakeholders, RET, woningcorporaties, nutsbedrijven en in het bijzonder met de partners binnen het Bestuurlijk Overleg Water & Klimaat: de drie waterschappen, gemeente Capelle aan den IJssel en Evides.

Belangrijk was (en is) ook de samenwerking met de bewoners en bedrijven, voor wie we het uiteindelijk doen. Zo was en is er op regelmatige basis overleg met de "Samenwerkende bewonersgroepen Hillegersberg" of op projectbasis met de Actiegroepen Droge Voeten Middenland en de Agniesebuurt.

Door zoveel mogelijk integraal te werken konden we de kosten drukken, we zijn dan ook binnen de geprognoseerde kosten gebleven. Voordeel van samen integraal optrekken is ook dat de buitenruimte niet elke keer opnieuw op de schop hoeft en we de overlast voor de bewoners konden beperken. Kortom een periode waarop we met voldoening terugkijken.

Vooruitblik: van buis naar buitenruimte

Vooruitkijken betekent afvragen wat belangrijk is en wat we anders gaan doen. De titel 'Van buis naar buitenruimte' geeft het al aan. Het klimaat verandert en voor de verwerking van het hemelwater tijdens piekbuien zijn alleen rioolbuizen niet voldoende. We gaan bij het ontwerpen de hele buitenruimte betrekken. Dit wordt de nieuwe standaard bij het dagelijks werk, zoals in rioolvervangingsprojecten. Maar daar blijft het niet bij, ook private partijen betrekken we bij het verwerken van het hemelwater. De bestaande stimuleringsregeling Klimaatadaptatie helpt daarbij maar er volgen ook nieuwe regels (nieuwe verordening, volgt in 2021) voor het verwerken van hemelwater. Hiermee willen we de aanleg van waterberging bij nieuwbouwprojecten en het afkoppelen van de regenpijpen van particulieren bij rioolvervangingsprojecten regelen.

Voor de grondwaterzorgplicht scheppen we duidelijkheid in wat bewoners en bedrijven van de gemeente kunnen verwachten en wat de bewoners zelf kunnen doen.

Bovenstaande werkwijze vraagt om een andere manier van rapporteren. In de loop van het GRP ontwikkelen we een wijze om de voortgang meer in samenhang met het Rotterdams Weerwoord te rapporteren met de nadruk op kwaliteitsverbetering en de klimaatbestendigheid van het stedelijk watersysteem.

De aanleg van meer en grotere rioolbuizen is niet meer voldoende om het stedelijk watersysteem van Rotterdam robuust en klimaatbestendig te houden. Door de klimaatverandering neemt de kans op overlast en schade door hevige neerslag, hitte, droogte en overstromingen toe. Dat levert in Rotterdam risico's op voor onze gezondheid, veiligheid en economie. Er kan schade optreden aan gebouwen en infrastructuur door bijvoorbeeld wateroverlast, maar ook door lage grondwaterstanden als gevolg van langdurige droogte. Extreme hitte kan negatieve gevolgen hebben. De grote uitdaging is om de programma's en investeringen in de stad te combineren en daardoor meerwaarde te creëren om de vele ontwikkelingen van een passend antwoord te voorzien. Denk aan klimaatmaatregelen, energietransitie, mobiliteitstransitie en stedelijke verdichting. Door het combineren van werkzaamheden kan de overlast voor de stad zoveel mogelijk worden beperkt. In dit GRP zetten we daarom nog meer in op integraal werken. Daarbij betrekken we de hele buitenruimte, het oppervlaktewater- en grondwatersysteem.

Doelen GRP 2021-2025

Voor de komende planperiode zijn vijf doelen geformuleerd voor het stedelijk watersysteem.

1. Een goed functionerend stedelijk watersysteem voor een aantrekkelijke stad.
2. Klimaatbestendig stedelijk watersysteem

3. Robuust grondwatersysteem
4. Actieve communicatie en participatie
5. Innovatie, digitalisering en automatisering

Drie pijlers vormen de basis voor de strategie:

1. Een slim beheer: renoveren, repareren, beheren

Het Rotterdamse rioolstelsel is een robuust systeem dat we op basis van risico gestuurd beheer en het Assetmanagement Plan in stand houden ("Slim Beheer"). Omdat de levensduur van het riool eindig is, is het zeer belangrijk voor het stelsel (en de stad) om tijdig te repareren, te renoveren en te vernieuwen. We gaan daarbij de uitdaging aan om programma's van de stad en investeringen in het riool te combineren om de overlast voor de stad zoveel mogelijk te beperken. Het ophogen van de buitenruimte is, indien mogelijk, daarbij uitgangspunt. Deze opzet sluit aan bij het Rotterdams Weerwoord en past bij de strategie 'van buis naar buitenruimte'. Het uitgangspunt blijft het vervangen van tweehonderd kilometer riool over de gehele GRP-periode. Door de toename van de integrale uitvoering is dit niet strikt veertig kilometer per jaar. Ook voor de tweehonderd kilometer geldt dat een afwijking van enkele kilometers per jaar, vanuit kwaliteitsoogpunt, acceptabel is. In de loop van de GRP-periode ontwikkelen we een wijze om de voortgang van het GRP meer in samenhang met het Rotterdams Weerwoord te rapporteren. De nadruk komt te liggen op het effect van de maatregelen ten aanzien van de kwaliteitsverbetering en de klimaatbestendigheid van het stedelijk watersysteem.

Voor een goede afvoer van het hemelwater is het periodiek ophogen van de openbare ruimte een belangrijke opgave voor de gemeente. Het voorkómen van wateroverlast bij hevige neerslag is een voortdurende uitdaging. De volgende stap hierin is het invoeren van een klimaatgerichte normering.

2. Klimaatgerichte normering voor de verwerking van neerslag

Dit GRP sluit aan op en draagt bij aan de doelen uit het Rotterdams Weerwoord. In de klimaatgerichte normering categoriseren we welke knelpunten ontstaan bij verschillende neerslaggebeurtenissen. Per risicocategorie geven we aan of we dit acceptabel, onwenselijk of onacceptabel vinden.

In de komende planperiode doen we ervaring op met de toepassing van de normering voor het verwerken van hemelwater op openbaar gebied en particulier terrein en werken deze verder uit. De bestaande Rotterdamse stimuleringsregeling Klimaatadaptatie, gericht op bestaande bebouwing, helpt daarbij maar aanvullende regels over waterberging bij nieuwbouw zijn nodig. Daarnaast is het bij rioolvervangingsprojecten, waarbij ook hemelwaterriolen worden aangelegd, van belang dat hemelwater niet met vuil water wordt vermengd maar apart wordt afgevoerd door aansluiting op centrale hemelwatersystemen in het openbaar gebied. De bevoegdheid van de gemeente om bij verordening regels te stellen voor de verwerking van het hemelwater op particulier terrein staat in de Wet milieubeheer.

3. Gebiedsgericht samenwerken

Bij de werkzaamheden aan het stedelijk watersysteem werken we gebiedsgericht en maken we slimme combinaties met andere opgaven in dat gebied. Hiermee geven we al invulling aan het basisprincipe van de Omgevingswet.

De nieuwe Omgevingswet gaat ervanuit dat overheden, burgers, bedrijven en organisaties samen zorgdragen voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast is het stedelijk watersysteem een samenhangend geheel van deelsystemen die in het beheer zijn van verschillende partijen. Doen wij als gemeente ingrepen in ons deel van het stelsel, dan hebben die onvermijdelijk invloed op de assets van anderen. Ook is ongeveer 40 procent van de stad eigendom van de gemeente, de overige 60 procent is in handen van particulieren, bedrijven, woningcorporaties etc. Om de stad klimaatbestendig te maken, is het daarom nodig dat private perceel- en vastgoedeigenaren zelf maatregelen nemen. We hanteren een gebiedsgerichte strategie voor het scheiden van waterstromen, het creëren van berging bij extreme neerslag en voor grondwater.

Wat gaan we doen?

Het programma voor de komende vijf jaar bestaat uit:

1. Verwerken afvalwater

De bescherming van de volksgezondheid en het milieu door het doelmatig inzamelen en transporteren van afvalwater, staat centraal bij de verwerking van afvalwater. De gemeente is verantwoordelijk voor het (laten) onderhouden van het riool.

2. Verwerken hemelwater

Het doel is om het hemelwater te benutten en hemelwateroverlast te voorkomen door het in te zamelen, vast te houden, transporteren, verwerken en hergebruiken.

In 2025 hebben we meer toepassingen van hemelwater als grondstof en meer ruimte om water vast te houden en minder schade door wateroverlast. Daarbij krijgen private partijen ook nadrukkelijk een rol. Op privaat terrein is de eigenaar in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de verwerking van het hemelwater. Voor nieuwbouw stellen we uniforme regels voor het verwerken van hemelwater op eigen terrein.

3. Verwerken grondwater

Het strategische principe 'een robuust en klimaatbestendig grondwatersysteem' staat centraal bij de Rotterdamse invulling van de grondwaterzorgplicht. De belangrijkste punten hierin zijn:

1. De gemeentelijke zorgplicht voor grondwater bestaat naast de particuliere verantwoordelijkheid voor het grondwater op eigen terrein en het eigen bezit. De wetgever heeft de verantwoordelijkheden gedeeld omdat de overheid niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor het particuliere eigendom. Wel moet de gemeente zich inspannen om, voor zover doelmatig, negatieve

- gevolgen van grondwater te voorkomen en particulieren in staat moet stellen hun eigen verantwoordelijkheid te nemen.
2. De gemeente heeft beleidsvrijheid om de gemeentelijke grondwaterzorgplicht naar eigen inzicht in te vullen. Het is een beleidskeuze waarin het bredere maatschappelijk belang moet worden meegewogen ('wat is goed voor de héle stad?'). Daarbij geldt dat de grondwaterzorgplicht een inspanningsverplichting is en geen resultaatsverplichting.
 3. De gemeente Rotterdam heeft een ruime interpretatie van de gemeentelijke grondwaterzorgplicht die gepaard gaat met een aanzienlijke investering. Kort gezegd:
 - Daar waar nodig worden Drainage-Infiltratieleidingen (DI-leidingen) aangelegd met, waar nodig, uitleggers tot aan particuliere percelen. Hiermee wordt de particulier in staat gesteld overtollig grondwater af te voeren of benodigd water aan te voeren voor zijn eigen perceel.
 - Er worden in dit aan-/afvoersysteem geen pompen toegepast om water op een ander peil te brengen (anders gezegd: we doen niet aan actief grondwaterpeilbeheer). De gemeente spant zich (door het aanleggen van DI-leidingen) in om het grondwater op singelpeilniveau te houden, dit is het peil dat het grondwater onder natuurlijke omstandigheden aanneemt.
 - Eventueel wordt in openbaar gebied waterdoorlatende verharding aangelegd, op deze manier komt het hemelwater ten goede aan het grondwater.
 4. De gemeente kiest bewust niet voor actief beheersen van de grondwaterstand met behulp van pompen omdat:
 - De grondwaterstand sterk afhankelijk is van allerlei factoren (infrastructuur, bodemopbouw en weer/klimaat) waarvan de invloed op de grondwaterstand niet op microniveau is te voorspellen of te sturen. Het schept verwachtingen die niet waargemaakt kunnen worden.
 - Verantwoordelijkheid aanvaarden voor actief grondwaterpeilbeheer leidt tot onrealistische verwachtingen over de grondwaterstand, aanleg en beheer van extra beheersystemen (micromanagement) en daarmee gepaard gaande onvoorzienbaarheid van kosten voor de hele stad.
 - Introductie van mechanische middelen (pompen) verhoogt risico op falen van het te beheren (grond)watersysteem.
 5. De gemeente laat ruimte aan particulieren om wel aanvullende middelen (bv. pompen) aan te leggen t.b.v. hun particuliere terrein, eventueel geplaatst op openbaar terrein. Hierbij gelden als belangrijkste voorwaarden dat zij:
 - Kunnen aantonen dat dit geen nadelige gevolgen heeft voor andere burgers of publieke middelen.
 - Zelf de kosten van aanleg, onderhoud en beheer dragen.
 - Bereid zijn de afspraken in een juridische overeenkomst met de gemeente vast te leggen.
 6. Samenvatting grondwaterzorgplicht:
 - Voorkomen van grondwaterproblemen is een gedeelde verantwoordelijkheid.
 - Het grondwatersysteem is onderdeel van het stedelijk watersysteem en grondwaterbeleid geldt voor de hele stad.
 - De gemeente heeft een ruime interpretatie van gemeentelijke grondwaterzorgplicht en investeert aanzienlijk.
 - De gemeente legt de grens van haar verantwoordelijkheid bij 1. de publieke ruimte en 2. niet-mechanische middelen voor beïnvloeding van de grondwaterstand.

- Onder voorwaarden biedt de gemeente ruimte aan particulieren om aanvullende maatregelen te nemen de grondwaterstand op eigen terrein hoger of lager te krijgen.

4. Actieve communicatie en participatie

Het deelprogramma Kennis en communicatie is erop gericht om actief met Rotterdammers, bedrijven en woningcorporaties in contact te komen. We zorgen ervoor dat zij weten waarmee zij bij de gemeente terecht kunnen en wat hun eigen verantwoordelijkheid is. Voorafgaand aan de ruimtelijke inrichting van waterbergingen en rioleringsprojecten organiseren we bewonersavonden om gezamenlijk te zoeken naar oplossingen voor een klimaatbestendige stad. Daarbij maken we meer en meer gebruik van digitale gegevens. We zien de stad als een 'meetnet' waarbij de samenhang van de verschillende meetnetten wordt gebruikt om tot integrale systeemanalyses te komen.

Jaarlijks wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de voortgang van de belangrijkste doelen uit het GRP.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

Voor de benodigde financiële middelen wordt de in het GRP 2016-2020 ingestelde methodiek in de periode 2021-2025 voortgezet. Hierbij betalen we een gedeelte van de jaarlijkse kosten direct uit de rioolheffing én een ander gedeelte van de kosten wordt tijdelijk geleend. In het GRP4 is de noodzaak beschreven tot het aangaan van een tijdelijke lening. Dit was nodig om enerzijds het rioolstelsel goed te kunnen blijven onderhouden en anderzijds de rioolheffing niet te sterk te laten stijgen.

De lening wordt in twaalf jaar afgelost waarbij gestreefd wordt naar een goede balans tussen enerzijds tarief ontwikkeling en anderzijds omvang en looptijd lening. Aan het GRP4 is door het toenmalig college een voorstel voor een reeks van jaarlijkse verhogingen van het riooltarieven gekoppeld. Dit voorstel is bij vaststelling van het GRP4 tevens door uw raad vastgesteld.

Ten opzichte van het vorige GRP is er een aantal zaken positief gewijzigd. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de lening beperkter van omvang is en dat de riooltarieven minder hoeven te stijgen dan was voorzien in GRP4. Zo wordt er in de looptijd van GRP 5 wel rekening gehouden met de groei van het aantal aansluitingen, in GRP4 was dit niet het geval. De groei in het aantal aansluitingen van de afgelopen jaren is tevens de voornaamste reden dat de lening beperkter van omvang is. De toekomstige groei in het aantal aansluitingen is meegenomen in dit GRP, waarbij de kosten niet met een gelijke tred meegroeien. Ook het meer integraal werken dan voorzien heeft geleid tot een lager geleend bedrag dan oorspronkelijk gedacht.

Deze ontwikkelingen en aanscherpingen in het beleid leiden tot een nieuw scenario voor de rioolheffing voor de komende jaren, wat gunstiger uitpakt voor de Rotterdammer ten opzichte het eerder vastgestelde tariefsverloop. In brief met de afdoening van toezegging 22bb11318 hebben wij aangegeven dat voor 2021 er een tariefstijging van slechts 6 euro plus cpi is, in plaats van de met het GRP-4 met uw

raad afgesproken 4% plus cpi. Dit is 2,70 euro per aansluiting minder. De meerjarige ontwikkeling van de rioolheffing komt neer op:

- Een vloeiender tariefsverloop. In dit scenario is er geen plotselinge en sterke daling in het tarief zichtbaar, is de stijging vlakker en het maximum tarief lager dan waar we vanuit gingen in het GRP 2016-2020.
- Een meer geleidelijke en gematigder tariefsverhoging. Het tarief gaat in de jaren 2021-2028 elk jaar met € 6 (exclusief de jaarlijkse inflatiecorrectie, CPI) omhoog. Het tarief bedraagt aan het eind van de collegeperiode (2022) €231,70 (exclusief CPI), het tarief aan het eind van de planperiode van het GRP5 (2025) bedraagt € 249,70 (exclusief CPI). Het maximum tarief wordt in 2028 bereikt en bedraagt €267,70 (exclusief CPI). In de periode 2028 t/m 2033 blijft het tarief gelijk. Vanaf 2034 kan het tarief weer licht dalen (exclusief CPI).

Ter vergelijking: in het GRP 2016-2020 is opgenomen dat het tarief van de rioolheffing vanaf 2021 stijgt met jaarlijks 4% oplopend tot 6%. Het maximum tarief zou dan bereikt worden in 2027 (€292,37; prijspeil 2015 en exclusief CPI). De tariefsverhoging en maximum tarief in dit GRP zijn daarmee duidelijk lager.

Als het geleende bedrag is afgelost, kan het tarief weer dalen (exclusief CPI). Dat is naar verwachting omstreeks 2034. Deze systematiek past binnen het besluit Begroting en verantwoording (de financiële gemeentelijke spelregels) en hiermee wordt ook zoveel mogelijk de huidige financieringswijze gevolgd.

De subtitel van dit GRP is van “buis naar buitenruimte” en dat houdt in meer integraal werken en zo min mogelijk singuliere rioleringsprojecten. Dus indien mogelijk direct de gehele buitenruimte meenemen in een integrale aanpak, liefst van gevel tot gevel. In de buitenruimte treffen we meer en meer klimaat adaptieve maatregelen voor het verwerken van extreme neerslag, zoals bijvoorbeeld wadi's en kratjes voor het bergen van hemelwater.

De middelen die hiertoe benodigd zijn bij de andere assets (wegen, groen en openbare verlichting) zijn voor deze collegeperiode beschikbaar. Voor de periode hierna wordt hieraan invulling gegeven via de bestuursopdracht vervangingsinvesteringen. Extra middelen voor klimaat adaptieve maatregelen worden in 2021-2022 ook deels gedekt uit het Rotterdams Weerwoord.

Het benodigde investeringskrediet voor de vervanging van de vrijvervalriolering is reeds aangevraagd en toegekend bij de begroting 2021. Krediet bedraagt in totaal € 184.750.000, (5 jaar x € 36.950.000). Bij de begrotingsbehandeling is ook het tarief rioolheffing 2021 vastgesteld.

Het bijbehorende ontwerpbesluit bieden wij u hierbij ter vaststelling aan.

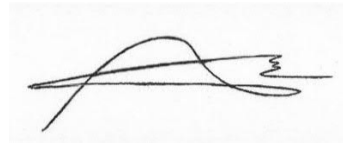
Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

- Ontwerpbesluit Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025

Ontwerpbesluit Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025

De Raad van de gemeente Rotterdam,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 17 november 2020;

gelet op (wettelijke) bepalingen;

besluit:

Akkoord gaan met het ontwerp GRP 2021-2025 en daarmee met de aangepaste meerjarige ontwikkeling van de rioolheffing om zo de kosten van de rioleringszorg te kunnen dekken.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van

De griffier,

De voorzitter,

